

Nr 528

Av herr Staxäng m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 133, angående vattenvårdens organisation m. m.

I propositionen nr 133 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 28 mars 1958, föreslagit riksdagen att godkänna det förslag till omorganisation på vattenvårdens område, som framlagts i nämnda statsrådsprotokoll.

Förslaget innebär, att vattenvårdsnämnden skall — ehuru fortfarande knuten till fiskeristyrelsen — erhålla beslutanderätt i de frågor, som vatteninspektionen handlägger, ävensom i inspektionen berörande anslags- och personalfrågor. Huvudansvaret för den regionala handläggningen av vattenvårdsfrågor avses åvila länsstyrelserna. Samarbetet mellan inspektionen och länsorganen förordas skola effektiviseras. Vidare föreslås vissa jämkningar i vatteninspektionens personalplan i syfte att förstärka inspektionens administrativa ledning. Benämningen »fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök» föreslås ändrad till »fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion».

Den första frågan riksdagen har anledning ställa med anledning av propositionsförslaget är, om *samordningssyftet* kan främjas och uppnås med de förutsedda organisatoriska anordningarna. Det måste här fastslås å ena sidan, att samordningen är det aktuella och mest betydelsefulla problemet inom vattenvården för närvarande, och å andra sidan, att samordningen avser icke blott olika ämbetsverks och organisationers intressen utan även och i betydligt högre grad ett flertal olika *statsdepartements* verksamhetsområden. Den önskade samordningen avser således väsentligen förhållanden »ett trappsteg högre upp» än på ämbetsverksnivån. Följande olika departements intressen och synpunkter gäller det att samordna och få in under ett gemensamt bedömande. Härvid förutskickas att den här lämnade sammanställningen ingalunda gör anspråk på fullständighet eller exakthet.

Statsdepartement

Justitiedepartementet

Socialdepartementet

Vattenvårdsintresse

Vattenlagstiftningen.

Vattendomstolarnas organisation.

Arbetsmarknadsfrågor.

Bostadsväsendet.

<i>Statsdepartement</i>	<i>Vattenvårdsintresse</i>
Kommunikationsdepartementet	Statsbidragsgivningen för vatten och avlopp. Hydrologiska undersökningar. Statens vattenfall och deras tillgodogörande. Bebyggelseplaneringen och byggnadsväsendet i övrigt.
Finansdepartementet	Kommunal upplåning och fondbildning. Statsadvokaten i vattenmål.
Ecklesiastikdepartementet	Den limnologiska grundforskningen och utbildningen vid universiteten och universitetsinstitutionerna.
Jordbruksdepartementet	Jordbruksnäringen. Fisket. Naturskyddet. Tillämpningen av vattenlagen, utom i vad angår vattendomstolarna och deras personal.
Handelsdepartementet	Industri. Bergshantering. Geologiska undersökningar, däribland grundvattenfrågor. Atomenergifrågor. Fritidsintressena.
Inrikesdepartementet	Ärenden rörande allmän hälsovård. Lantregeringen (länsstyrelserna). Allmän ordning och säkerhet. Landskommuner, municipalsamhällen, köpingar, städer och landsting ävensom kommunalförbund.

Denna sammanställning visar, att åtta av våra elva statsdepartement har att handlägga ärenden berörande vattenvården.

Undersöker man vidare vilka centrala och regionala statsmyndigheter, som i anslutning till sammanställningen har befattning med vattenvårdsfrågor, visar det sig att antalet dylika myndigheter uppgår till ett 30-tal, varav åtskilliga med en vitt förgrenad lokal organisation.

Efter denna översikt av samordningsproblemet inom vattenvården står det klart, att de i föreliggande proposition avsedda samordningsåtgärderna innebär både för litet och för mycket för att citera radiochefen i Göteborg,

dr Nils Dahlbeck, i en tidningsartikel den 21 mars 1958 med rubriken »Hur klara vårt lortvatten?». Dr Dahlbeck fortsätter: »För litet därför att vattenvården är en så stor fråga att den endast kan tillfredsställande lösas genom en regeringsdelegation på samma sätt som atomenergifrågorna. Jordbruksministern i spetsen för en liten delegation där de mest berörda departementen kan gemensamt fatta de vittgående ekonomiska besluten. Ett centralt ämbetsverk får endast ställa sig i kön bland de andra och blir sålunda icke det auktoritativa organ som fordras i denna livsviktiga samhällsfråga.»

Det är att beklaga, att den hittills förda diskussionen om vattenvårdens samordningsfråga så gott som undantagslöst utgått från att detta syfte skulle nås på ämbetsverksnivå och helst då genom inrättandet av ett nytt ämbetsverk för vattenvård, vilket utan närmare undersökningar och överväganden förutses skola förläggas i Stockholm eller dess omedelbara närhet. Den här förut lämnade redogörelsen visar, att den av alla önskade samordningen måste vinnas genom helt andra medel än med inrättandet, i öppen eller förtäckt form, av ett nytt ämbetsverk.

Lösningen av vattenvårdens samordningsfråga ligger i användandet av en liknande anordning som nu ett par år prövats på atomenergiområdet. Där har man som bekant tillskapat en fristående departementsdelegation, benämnd delegationen för atomenergifrågor, inom handelsdepartementet (se prop. 1956:178; L³U 23; rskr 345; SFS 1956:309; statsliggaren 1957/58 s. 948).

Fasthåller man på vattenvårdsområdet — och detta även om det skulle, såsom i föreliggande proposition sägs, röra sig om blotta provisorier — vid verksliknande nämndorgan med företrädare på verksnivå såsom byråchefer m. fl., så förblir samordningen av vattenvårdsintressena en olöst fråga, *eftersom denna samordning ligger på departementsplanet och alls icke på verksplanet.*

I anledning av föreliggande proposition bör alltså riksdagen först och främst besluta, att som samordnande och ledande organ för vattenvården skall omedelbart under Kungl. Maj:t inom lämpligt statsdepartement, förslagsvis jordbruksdepartementet, inrättas en *delegation för vattenvårdsfrågor*. Delegationens uppgifter och sammansättning m. m. synes kunna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med härvid fogade utkast till instruktion, *bilaga*. Antalet ledamöter bör måhända ökas något i förhållande till förslaget i utkastet, så att viss överensstämmelse vinnes med den i propositionen föreslagna nämndens ledamotsantal.

I likhet med vad som skedde med delegationen för atomenergifrågor vid dess upprättande torde kostnaderna för den här föreslagna delegationen tills vidare få bestridas av vederbörligt kommittéanslag för att framdeles, efter förslag av Kungl. Maj:t, bestridas av ett för ändamålet särskilt anvisat anslag.

Vid bifall till det här framlagda förslaget om inrättandet av en departementsdelegation för vattenvårdsfrågor blir de i propositionen föreslagna organisations- och personalåtgärderna överflödiga. Fiskeristyrelsens befattning med vattenvårdsärenden bör alltså lämnas orubbad vid nuvarande ordning utom så till vida, att styrelsens vattenvårdsnämnd upplöses samtidigt med inrättandet av departementsdelegationen.

Den andra fråga, som torde böra ingående prövas av riksdagen vid dess granskning av föreliggande proposition, är möjligheten att inom ramen för nu gällande bestämmelser om vattentillsyn m. m. av år 1956 låta »huvudansvaret för den regionala handläggningen av vattenvårdsfrågor åvila länsstyrelserna». I propositionstexten förefaller denna fråga icke tillfredsställande besvarad, varför det torde vara lämpligt att riksdagen på denna punkt påkallar utredning och förslag av Kungl. Maj:t, så mycket mer som vattenvårdskommittén enligt vad som framgår av propositionen skilt sig från sitt författningsuppdrag och endast har vissa forsknings- och samarbetsfrågor (vattenvårdsförbund) kvar på sitt program.

En tredje fråga av betydelse vid riksdagsbehandlingen av detta ärende är lokaliseringen av den nu till storstockholmsområdet (Drottningholm) förlagda tillsynsorganisationen. På s. 16 i propositionen redovisas lokaliseringsutredningens synpunkter, varav inhämtas, att utredningen icke kunnat finna det klarlagt, att en förläggning av den centrala vattenvårdsmyndigheten till Stockholm skulle vara den bästa på längre sikt, samt att den centrala vattenvårdsmyndighetens lokaliseringsfråga bör bli föremål för en närmare undersökning, varför ett beslut av statsmakterna om ändrad organisation i enlighet med något av vattenvårdskommitténs förslag icke bör innebära, att den administrativa myndigheten nu slutgiltigt bindes till Stockholm.

Ehuru detta spörsmål förbigåtts vid departementschefens behandling av föreliggande ärende i propositionen, så torde det ur riksdagens synpunkt vara nödvändigt att klarhet skapas kring denna lokaliseringsfråga. Å ena sidan bör här erinras om att årets riksdag efter förslag i 1958 års statsverksproposition, bil. 30, Kapitalbudgeten, Kapitalinvesteringar, Jordbruksdepartementet, p. 7 s. 19—20, under Statens allmänna fastighetsfond anvisat ett investeringsanslag av 180 000 kronor till Byggnadsarbeten vid fiskeristyrelsens tillsynsavdelning vid sötvattenslaboratoriet på Lovön. Av propositionen framgår, att beloppet är avsett för anordnandet av en barack för statens vatteninspektion i anslutning till den befintliga laboratoriebyggnaden. Enligt vad som upplysts under hand har anslaget i fråga ännu icke bundits genom dispositioner.

Å andra sidan måste det såväl ur lokaliseringssynpunkt som med hänsyn till effektivitets- och besparingsöverväganden vara fördelaktigare att förlägga vattentillsynsmyndigheten till en ort i västra Sverige, ej alltför långt från fiskeristyrelsens stationeringsort Göteborg. I pressen har framkastats

tanken att förlägga denna institution vid sjön Lygnern i Hallands och Älvsborgs län. Härigenom skulle för undersökningarna och försöken erhållas tillgång till ett föroreningsfritt och i övrigt opåverkat sötvatten i Lygnern och närliggande sjöar samt närhet till salt kustvatten vid Kungsbackafjorden, en belägenhet som ur vetenskaplig och praktisk vattenvårdssynpunkt måste betecknas som nära nog idealisk och knappast möjlig att uppnå på annat håll i landet. Närheten till de av vattenföreningen särskilt svårt drabbade delarna av södra och mellersta Sverige måste också anses vara en betydande fördel vid detta förlägningsalternativ.

Klart är att ytterligare undersökningar och överväganden måste äga rum, innan ställning toges till den här berörda förlägningsfrågan för vattentillsynsmyndigheten och dess undersökningslaboratorium. För närvarande torde begäran om skyndsamt utredning i ärendet framläggas i förening med ett beslut att förenämnda investeringsanslag å 180 000 kronor tills vidare icke får tagas i anspråk för det avsedda ändamålet, så att icke lokaliseringsfrågan bindes till Drottningholms-alternativet utan tills vidare hålles öppen, i överensstämmelse med vad lokaliseringsutredningen anfört i det i propositionen refererade yttrandet.

En fjärde och sista fråga, som torde uppmärksammas vid riksdagsbehandlingen av föreliggande proposition, är förslaget att vattentillsynsverksamheten skall ställas under chefskap av en administratör i stället för en kvalificerad biolog, limnolog eller kemist. Det framgår av propositionen, att vederbörande personalorganisation med skärpa vänt sig mot tanken på att en speciell administrativ tjänst skulle inrättas. Liknande synpunkter har anförts av reservanten i fiskeristyrelsen i dennes särskilda yttrande. Slutligen framgår av kammarkollegiets redogörelse för gången av vattenföreningens mål inför vattendomstol, att det är regel och icke undantag som sägs i propositionen, att advokatfiskal hos kollegiet förordnas att föra det allmännas talan i sådana mål, varför ett väsentligt skäl för inrättandet av den juridiskt-administrativa chefstjänsten bortfaller.

I anslutning till det anförda hemställes,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 133 och med ändring därav i tillämpliga delar, besluta

dels att som samordnande och ledande organ för vattenvården skall omedelbart under Kungl. Maj:t inom jordbruksdepartementet inrättas en delegation för vattenvårdsfrågor;

dels att fiskeristyrelsens befattning med och organisation för vattenvård samt nuvarande benämning tills vidare skall lämnas orubbad;

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla skyndsamma utredningar och förslag i följande hänseenden, nämligen

a) om den närmare utformningen av samarbetet mellan centralmyndighet, å ena, samt läns- och kommunalorgan, å andra sidan, på den regionala vattenvårdens område, samt

b) om lokalisering av vattentillsynsorganet med tillhörande vetenskapliga laboratorium till lämplig ort i fiskeristyrelsens närhet.

Stockholm den 18 april 1958

Ernst V. Stazäng

C. O. Carlsson

Olof Johansson